

Věra Jirásková*

WYBORY W DOBIE KORONAWIRUSA – REPUBLIKA CZESKA

STANY NADZWYCZAJNE. KONSTYTUCYJNA PODSTAWA I USTAWOWE OGRANICZENIA

Obowiązująca regulacja prawna, która stanowi podstawowe ramy rozwiązywania sytuacji nadzwyczajnych w Republice Czeskiej, opiera się na ustawie konstytucyjnej nr 110/1998 Sb. o bezpieczeństwie Republiki Czeskiej. Jest to ustawa konstytucyjna, która obowiązuje równoległe z Konstytucją Republiki Czeskiej¹ i tym samym wypełnia lukę konstytucyjną, pozwalając państwu na funkcjonowanie w sytuacjach kryzysowych, których do czasu jej uchwalenia nie przewidywała Konstytucja [Mareš, Novák 2019; Rychetský a kol. 2015; Klíma a kol. 2009].

W przypadku bezpośredniego zagrożenia suwerenności, integralności terytorialnej, fundamentów demokratycznych Republiki Czeskiej lub w dużym stopniu porządku i bezpieczeństwa wewnętrznego, życia i zdrowia, mienia lub środowiska, lub w przypadku konieczności wypełnienia międzynarodowych zobowiązań dotyczących wspólnej obrony, można ogłosić jeden z trzech stanów nadzwyczajnych określonych przez ustawodawcę. To, czy chodzi o stan wyjątkowy, stan zagrożenia, czy stan wojenny, zawsze zależy od intensywności, zasięgu terytorialnego i charakteru powstałej sytuacji (art. 2 ust. 1).

Ustawa konstytucyjna o bezpieczeństwie Republiki Czeskiej pełni szereg ważnych funkcji. Określa składowe systemu bezpieczeństwa, a ponadto na-

* Dr, Katedra Prawa Konstytucyjnego, Wydział Prawa, Uniwersytet Karola, Praga, Republika Czeska, jiraskova@prf.cuni.cz

¹ Ustawa konstytucyjna nr 1/1993 Sb., *Konstytucja Republiki Czeskiej* ze zm.

kląda na organy państwa, organy samorządu terytorialnego oraz osoby prawne i osoby fizyczne obowiązek zapewnienia obrony kraju w zakresie przewidzianym przez prawo².

W reakcji na epidemię koronawirusa, która ujawniła się w Republice Czeskiej na początku marca 2020 roku³, rząd ogłosił stan wyjątkowy na 30 dni od godziny 14:00 w dniu 12 marca 2020 roku⁴. Skorzystał więc z możliwości przewidzianej w ustawie konstytucyjnej o bezpieczeństwie Republiki Czeskiej, zgodnie z którą rząd może ogłosić stan wyjątkowy w przypadku klęsk żywiołowych, awarii ekologicznych lub przemysłowych, wypadków lub innych niebezpieczeństw znacząco zagrażających życiu, zdrowiu lub wartościom majątkowym albo porządkowi wewnętrznemu i bezpieczeństwu (art. 5 ust. 1).

Rząd o ogłoszeniu stanu wyjątkowego musi niezwłocznie powiadomić Izbę Deputowanych, która może uchylić to zarządzenie. W przypadku niebezpieczeństwa opóźnienia w zarządzeniu stanu wyjątkowego może go ogłosić Przewodniczący Rządu, ale decyzję taką rząd musi zatwierdzić lub uchylić w ciągu 24 godzin od ogłoszenia.

Stan wyjątkowy jest konstytucyjnie ograniczony kilkoma warunkami. Można go ogłosić tylko ze wskazaniem powodów na określony czas i na określonym terytorium, którym może być zarówno cały kraj, jak i jego jednostki terytorialne. Równocześnie z ogłoszeniem stanu wyjątkowego rząd musi określić, które prawa określone we właściwej ustawie i w jakim zakresie są ograniczone oraz jakie obowiązki i w jakim zakresie są nakładane⁵.

Rząd może ogłosić stan wyjątkowy na maksymalnie 30 dni, przy czym okres ten może zostać przedłużony tylko za uprzednią zgodą Izby Poselskiej. Kończy się wraz z upływem czasu, na jaki został ogłoszony, chyba że rząd lub

² Przepisy wykonawcze to w szczególności ustawa nr 240/2000 Sb. o zarządzaniu kryzysowym oraz o zmianie niektórych ustaw (ustawa kryzysowa), ze zm.; ustawa nr 239/2000 Sb. o zintegrowanym systemie ratownictwa; ustawa nr 241/2000 Sb. o środkach ekonomicznych stosowanych w sytuacjach kryzysowych.

³ Pierwsze trzy przypadki zachorowania na COVID-19 miały miejsce 1.03.2020 r. Zachorowalność szybko zwiększała się i do 31.03.2020 r. potwierdzono ponad 3250 przypadków.

⁴ Uchwała Rządu Republiki Czeskiej z dnia 12 marca 2020 r., nr 194, ogłoszona pod nr 69/2020 Sb.

⁵ Zgodnie z ustawą kryzysową można na niezbędny czas i w niezbędnym zakresie na warunkach określonych w ustawie ograniczyć prawo do nietykalności osoby i nietykalności mieszkania, prawo własności i użytkowania osób prawnych i fizycznych, swobodę przemieszczania się i pobytu, prawo do pokojowych zgromadzeń, prawo do prowadzenia działalności gospodarczej oraz prawo do strajku (§ 5). Zgodnie z tym rząd może nakazać ewakuację osób i mienia, zakaz wjazdu, pobytu i przemieszczania się, nakładać obowiązki, jest również uprawniony do podjęcia działań w celu ochrony granic państwa, pobytu cudzoziemców, zarządzić rozmieszczenie żołnierzy służby czynnej, jednostek ochrony przeciwpożarowej itp. (§ 6).

Izba Poselska zdecyduje o jego zniesieniu przed upływem tego terminu (art. 6). Z chwilą rozwiązania Izby Poselskiej decyzję o przedłużeniu lub zniesieniu stanu wyjątkowego podejmuje Senat (art. 11).

Mając na uwadze tematykę tego artykułu, należy wspomnieć o jeszcze innym przepisie ustawy konstytucyjnej – bezpieczeństwie Republiki Czeskiej. Jeżeli w jednej z nadzwyczajnych sytuacji warunki panujące na terytorium Republiki Czeskiej nie pozwalają na przeprowadzenie wyborów w terminach, które wynikają z kadencji organów, termin ten może zostać przedłużony ustawowo, ale nie dłużej niż o sześć miesięcy (art. 10). Dotyczy to wszystkich wybieranych w kraju organów, tj. Prezydenta RCz, posłów, senatorów, przedstawicieli krajów (kraj to nazwa jednostek terytorialnych odpowiadająca polskiemu województwom – przyp. tłum.) i gmin, a przedłużenie wskazanych terminów faktycznie wydłuża kadencję wybieranych funkcjonariuszy publicznych. Decyzję – w formie ustawy – o takim przedłużeniu jest uprawniony podjąć jedynie Parlament Republiki Czeskiej. Ponieważ taka ustawa miałaby charakter ustawy wyborczej, miałby do niej zastosowanie art. 40 Konstytucji Republiki Czeskiej, i jej przyjęcie wymagałoby uchwalenia przez Izbę Poselską i Senat w identycznym brzmieniu.

W przypadku, gdyby także po upływie wyżej wskazanych sześciu miesięcy warunki nadal nie pozwalały na przeprowadzenie wyborów na terytorium Republiki Czeskiej, większość autorów dopuszcza możliwość ponownego przedłużania tego okresu nową ustawą.

Jeśli chodzi o praktyczne wykorzystanie instytucji stanu nadzwyczajnego w Republice Czeskiej, do marca 2020 roku, miało ono miejsce na podstawie tej regulacji prawnej czterokrotnie. Trzykrotnie było to zawsze na terenie kilku krajów i stolicy Pragi, które były dotknięte powodzią (sierpień 2002 r., kwiecień 2006 r. i czerwiec 2013 r.) i raz na skutek szkód spowodowanych przez huragan Cyryl (styczeń 2007 r.), kiedy w określonych krajach i gminach był zakazany wstęp do lasów. Okres, w którym obowiązywał stan nadzwyczajny, wahał się w tych przypadkach od 12 do 27 dni.

Stan wyjątkowy ogłoszony w 2020 roku w związku z pandemią COVID-19 po raz pierwszy trwał od 12 marca do 17 maja 2020 roku i został za zgodą Izby Poselskiej dwukrotnie przedłużony – 7 kwietnia i 28 kwietnia roku.

Pod koniec września 2020 roku rząd ponownie ogłosił stan wyjątkowy, od 5 października na 30 dni. Izba Poselska następnie pięciokrotnie wyrażała zgodę na jego przedłużenie, tak więc stan wyjątkowy trwał nieprzerwanie do 14 lutego 2021 roku. Ostatniego wniosku rządu, na podstawie którego stan wyjątkowy miał jeszcze trwać do połowy marca, Izba Poselska w dniu 11 lutego nie poparła i tym samym stan wyjątkowy się skończył⁶. Całkowity czas jego trwania wyniósł zatem 198 dni.

⁶ Po siedmiogodzinnej debacie w Izbie Poselskiej za stanem wyjątkowym opowiedziały się tylko partie koalicyjne ANO i ČSSD (48), cała opozycja głosowała przeciw.

Powodem odrzucenia wniosku o przedłużenie stanu wyjątkowego bez wątplenia nie było poradzenie sobie z pandemią, gdyż w tamtym czasie Republika Czeska należała do państw najbardziej nią dotkniętych⁷. Jak się okazuje, była to przede wszystkim reakcja na niechęć premiera A. Babiša do negocjacji z partiami opozycyjnymi w sprawie niezbędnych środków dla rozwiązania trwającego głębokiego kryzysu społecznego.

Rząd, który stracił poparcie Izby Poselskiej, wybrał rozwiązanie sprzeczne z obowiązującą regulacją konstytucyjną. Na wniosek wszystkich 13 gubernatorów (województw – przyp. tłum.) i burmistrza stolicy Pragi arbitralnie ogłosił, obchodząc ustalone stosunki konstytucyjne, stan wyjątkowy na okres 14 dni.

Logika funkcjonowania systemu parlamentarnej formy rządów powinna prowadzić do tego, że Izba Poselska natychmiast uchyli ten stan i takie próby prawdopodobnie podejmie część opozycji. Przedstawiciele większych partii opozycyjnych pochwalili się tymczasem, że dzięki odmowie na wyrażenie zgody na dalsze przedłużenie stanu wyjątkowego rząd i jego przewodniczący w końcu rozpoczęli z nimi negocjacje i wspólnie przygotowują tzw. ustawę pandemiczną, która powinna być specjalnie zaplanowana w celu rozwiązania kryzysu wywołanego pandemią. Jednocześnie gubernatorzy żądają, aby rząd przyjął plan stopniowego powrotu dzieci do szkoły od 1 marca, preferencyjnego szczepienia nauczycieli, opublikowania precyzyjnego harmonogramu złagodzenia ograniczeń w handlu detalicznym, usługach, kulturze, sporcie amatorskim itd.

WYBORY UZUPEŁNIAJĄCE DO SENATU

Karta Podstawowych Praw i Wolności w art. 21 ust. 2 ustanawia konstytucyjną zasadę, zgodnie z którą „Wybory przeprowadza się w okresach nieprzekraczających regularnych kadencji określonych w ustawie”. Na początku 2020 roku było więc jasne, że w nadchodzącym roku kalendarzowym – jesienią – powinny odbyć się wybory do przedstawicielstw krajów⁸ (sejmików

⁷ W dniu 16.02.2021 r. w Republice Czeskiej hospitalizowano z powodu COVID-19 – 5990 osób, a system ochrony zdrowia znajdował się na samej granicy swych możliwości. Zakażonych było 102 475 osób, a od początku pandemii zmarło ogółem 18 430 osób. Od marca 2020 r. zachorowanie stwierdzono u 1 099 654 osób, a wyleczonych jest 978 749. Zaszczepionych było 466 578, <http://onemocneni-aktualne.mzcr.cz> (dostęp 16.02.2021).

⁸ Kraje to jednostki samorządu terytorialnego, które są „terytorialnymi społecznościami obywateli, którzy mają prawo do samorządu” (art. 100 ust. 1 Konstytucji). Zostały utworzone ustawą nr 347/1997 Sb. o utworzeniu wyższych jednostek samorządu terytorialnego z mocą obowiązującą od 1.01.2000 r. Jest 13 krajów a pierwsze wybory do ich przedstawicielstw odbyły się 12.11.2000 r. Kolejne wybory odbyły się w 2004 r., 2008 r., 2012 r. i w 2016 r. Status

województw – przyp. tłum.) i 1/3 ogólnej liczby senatorów⁹. Jednocześnie istniało duże prawdopodobieństwo, że trzeba będzie przeprowadzić nadzwyczajne wybory do rad gmin, których w Czechach jest 6253¹⁰.

Jednak pod koniec stycznia 2020 roku w wieku 72 lat nagle zmarł przewodniczący Senatu Jaroslav Kubera, członek ODS. Zgodnie z prawem, wybory uzupełniające do Senatu muszą odbyć się w ciągu 90 dni od wygaśnięcia mandatu senatora. Prezydent RCz zarządzeniem z 22 stycznia 2020 roku ogłosił zatem wybory uzupełniające w okręgu wyborczym nr 32 z siedzibą w Teplicach i wyznaczył termin ich przeprowadzenia na 27 i 28 marca 2020 roku (nr 23/2020 Sb.). Zarządzenie wyborów jest równocześnie początkiem kampanii wyborczej, chociaż odpowiednio skróceniu ulegają właściwe terminy związane z przygotowaniem wyborów. Senator wybrany w wyborach uzupełniających jest wybierany tylko na pozostałą część kadencji, na którą został wybrany senator, którego kadencja wygasła, czyli w tym przypadku do 2024 roku.

Do urzędu miasta Teplice wpłynęło dziesięć zgłoszeń kandydatów, które złożyły partie polityczne, jedno zgłoszenie zostało jednak odrzucone, ponieważ w przypadku jednej z partii koalicyjnych w jej imieniu nie występowała upoważniona osoba. Wśród kandydatów było siedmiu mężczyzn i dwie kobiety, średni wiek wynosił prawie 53 lata. O urząd ubiegali się burmistrzowie trzech miast, dwaj dyrektorzy szkół średnich, gubernator, radny kraju czy były ksiądz. Kandydat bezpartyjny, z uwagi na krytykę jego antyizraelskiego nastawienia, pod naciskiem kierownictwa Czeskiej Partii Piratów wycofał swoją kandydaturę przed I turą wyborów.

Do przedwyborczej kampanii w okręgu wyborczym nr 32 w znaczący sposób włączył się rząd, kiedy 15 marca 2020 roku uchwałą o przyjęciu kryzysowej regulacji zdecydował o odłożeniu na nieokreślony czas głosowania w wyborach uzupełniających z powodu ograniczenia wolności przemieszczania się po terytorium Republiki Czeskiej, z tym że w przypadku terminów, które nie zakończyły się do 15 marca, mają być wyznaczone nowe, które ponownie ogło-

kraju ma także stolica miasto Praga, jednak funkcjonuje ono na podstawie odrębnej ustawy nr 131/2000 Sb. o stolicy mieście Pradze.

⁹ Senat jako jedną z izb Parlamentu utworzyła Konstytucja z Republiki Czeskiej z 1993 r. Ustanowiła liczbę senatorów (81), sposób obsadzania mandatów, tzn. wybór według zasady większościowej i długość trwania mandatu senatorów. Wybierani są na sześć lat, z tym, że co dwa lata wybiera się 1/3 senatorów. W przeciwieństwie do Izby Poselskiej, tak zbudowany Senat odnawia się częściowo i nie można go, w okresie obowiązywania tej Konstytucji, rozwiązać.

¹⁰ Nowe wybory ogłasza się w gminach, gdy są spełnione ustawowe warunki, tzn. liczba radnych w gminie spadnie poniżej liczby określonej w ustawie, jeżeli zostanie utworzona nowa gmina lub jeżeli rada gminy zostanie rozwiązana (§ 58 ust. 1 ustawy nr 491/2001 Sb.). W 2020 r. zostały przeprowadzone nowe wybory do przedstawicielstw 14 marca (16 gmin), 20 czerwca (3) 19 września (3) i 12 grudnia (4).

si Prezydent Republiki¹¹. Rząd wychodził przy tym z założenia, że skoro ustawa konstytucyjna o bezpieczeństwie Republiki Czeskiej dopuszcza w art. 10 możliwość przedłużenia kadencji i powierza decyzję w tej sprawie Parlamentowi, w przypadku wyborów uzupełniających do Senatu o żadne przedłużenie kadencji jej zdaniem nie idzie, i bez żadnej podstawy prawnej arbitralnie odroczył głosowanie jako jedną z konsekwencji ograniczenia swobody przemieszczania się.

Przerażenie wynikające z szeregu kryzysowych środków, jakie były wówczas wprowadzane, najwyraźniej prowadziło do tego, że tamten krok nie wzbudził szczególnej uwagi specjalistów ani opinii publicznej. Zetknął się z nimi jednak Najwyższy Sąd Administracyjny, gdy na wniosek rządu rozpatrywał żądanie o zawieszenie działalności ruchu politycznego Lista Jaromíra Soukupa, który w ustawowo określonym terminie sześciu miesięcy od powstania nie doprowadził do powstania swoich organów.

W Republice Czeskiej partie polityczne i ruchy polityczne chronione są w sposób szczególny, ponieważ w okresie od ogłoszenia wyborów do dziesiątego dnia po zakończeniu głosowania nie można zawiesić lub rozwiązać partii politycznej bądź ruchu politycznego. Jeżeli jednak wniosek został złożony wcześniej, sąd zawiesi takie postępowanie na ten okres¹².

W związku z weryfikacją faktów, czy wybory uzupełniające do Senatu zostały należycie ogłoszone i czy sytuacja ta się utrzymuje, mimo że wybory te nie odbyły się w wyznaczonym terminie, NSA musiał się też zająć decyzją rządu o ich odroczeniu. Najwyższy Sąd Administracyjny w uchwale z dnia 1 kwietnia 2020 roku¹³ stwierdził, że „uzasadnienie odroczenia głosowania w wyborach ograniczeniem swobody przemieszczania się jest niedopuszczalne” i dalej, że „nie można bez naruszenia konstytucyjności – odstąpić od podstawowych zasad, które ustawa konstytucyjna reguluje dokładnie właśnie w przypadku takich nadzwyczajnych sytuacji kryzysowych, z jakimi mamy obecnie do czynienia”. Dlatego w tym przypadku, zdaniem Sądu, rząd działał poza swoimi kompetencjami i jurysdykcją i „akt ten należy zatem uznać za na tyle wadliwy, że jest nieważny”.

Rząd, kierując się stanowiskiem NSA i uzasadnieniem zawartym w jego uchwale, 6 kwietnia 2020 roku skierował do Przewodniczącego Izby Poselskiej, tym razem już zgodnie z regulacją konstytucyjną, projekt ustawy o przedłużeniu terminu przeprowadzenia wyborów uzupełniających do Senatu (druk nr 822, VIII kadencja). W celu jego rozpatrzenia Przewodniczący Izby Poselskiej zarzą-

¹¹ Uchwała Rządu Republiki Czeskiej z dnia 15 marca 2020 r., nr 218, ogłoszona pod nr 88/2020 Sb.

¹² Zob. § 15 ust. 2 ustawy nr 424/1991 Sb. o zrzeszaniu się w partiach politycznych i ruchach politycznych i § 94 ust. 2 ustawy nr 150/2002 Sb. sądowe postępowanie administracyjne.

¹³ Uchwała Najwyższego Sądu Administracyjnego (sygn. Pst 19/2019-12).

dził stan legislacyjnej konieczności, dzięki czemu proces legislacyjny przebiegał w Parlamencie bardzo szybko¹⁴. Ustawa ta, zgodnie z art. 10 ustawy konstytucyjnej o bezpieczeństwie Republiki Czeskiej, wydłużyła terminy wyborów uzupełniających do Senatu w okręgu nr 32, które miały się odbyć 27 i 28 marca 2020 roku, ale które jednak nie odbyły się. Postanowiono, że nowy termin przeprowadzenia wyborów Prezydent Republiki wyznaczy najpóźniej na 20 dni przed pierwszym dniem wyborów, tak aby I tura wyborów i ewentualna II tura wyborów odbyła się do 30 czerwca 2020 roku.

Zgodnie z tą regulacją, Prezydent Republiki zarządzeniem z 6 maja 2020 roku wyznaczył nowy termin przeprowadzenia wyborów uzupełniających w Teplicach na 5 i 6 czerwca 2020 roku¹⁵. W celu przeprowadzenia wyborów i po zakończeniu stanu wyjątkowego, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wydało nowe specjalne wytyczne, w których określono środki higieniczno-antyepidemiczne, które miały być stosowane podczas wyborów uzupełniających. Określono w nich procedury dla organów wyborczych niezbędne podczas głosowania w lokalach wyborczych, a także podczas głosowania w przypadku stosowania przenośnych urn wyborczych (np. przestrzeganie odstępów, ograniczanie kontaktów bezpośrednich, dezynfekcja, wentylacja)¹⁶.

Dla ścisłości dodam, że w I turze wyborów uzupełniających do Senatu wzięło udział 15,79% wyborców uprawnionych do głosowania, a największe poparcie uzyskał H. Hanza, obecny burmistrz Teplic i członek ODS (29,73%) oraz Z. Bergman, dyrektor gimnazjum, niezależny kandydat na senatora z listy konsydatów Senator 21 (22,15%). Obaj przeszli do II tury wyborów, w której wygrał H. Hanza (57,17%). Frekwencja wyniosła 9,26%. Państwowa Komisja Wyborcza ogłosiła ogólne wyniki wyborów uzupełniających i opublikowała je w komunikacie w Sbirce zákonů pod nr 274/2020 Sb.

¹⁴ Izba Poselska uchwaliła ją 9.04.2020 r., Senat 17.04.2020 r., Prezydent podpisał 20.04.2020 r., a ogłoszenie pod nr 187/2020 Sb. w dniu 24.04.2020 r. i tego dnia weszła ona w życie.

¹⁵ Zarządzenie Prezydenta Republiki zostało ogłoszone pod nr 240/2020 Sb., z datą rozesłania 12 maja, kiedy ponownie rozpoczęła się kampania wyborcza (stan wyjątkowy ogłoszony podczas pierwszej fali pandemii zakończył się 17 maja).

¹⁶ Bliżej na ten temat – Wytyczne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w celu higieniczno-przeciwpandemicznym zabezpieczeniu podczas wyborów do Senatu z 20 maja 2020 r.

WYBORY KRAJOWE I WYBORY JEDNEJ TRZECIEJ SENATU

Druga połowa 2020 roku przyniosła nową falę pandemii i bezpośrednio związane z nią ogłoszenie nowego stanu wyjątkowego (od 5 października)¹⁷. Tuż przed ogłoszeniem stanu wyjątkowego odbyły się wybory do rad krajowych i do jednej trzeciej Senatu. Radnym i senatorom wygasły mandaty uzyskane w wyborach z 2016 roku (7–8 października i 14–15 października).

Republika Czeska nie ma prawa wyborczego uregulowanego w kodeksie wyborczym, ale, tradycyjnie, sposób wyborów każdego z bezpośrednio wybieranych organów reguluje odrębna ustawa¹⁸.

Czasami wybory te, w porównaniu z wyborami do Izby Poselskiej lub wyborami bezpośrednimi prezydenta Republiki, nazywane są wyborami „drugiego rządu”, co często, w przypadku krajów, w kampanii wyborczej przejawia się skupieniem uwagi na rozwiązywaniu problemów lokalnych, a w przypadku wyborów jednej trzeciej Senatu często przypomina się o słabszej pozycji tej izby w porównaniu z Izbą Poselską (rząd ponosi odpowiedzialność tylko przed nią, w przypadku ustaw Izba Poselska może przegłosować Senat itp.), ale swoją rolę może odgrywać również brak zrozumienia przez ogół społeczeństwa roli Senatu w systemie konstytucyjnym, co przejawia się np. brakiem zainteresowania wyborców tymi wyborami.

Porównanie tych wyborów jest zasadne również dlatego, że odbywają się one w tym samym czasie, co nie jest przypadkiem, czyli mniej więcej w połowie kadencji Izby Poselskiej. Często to właśnie te wybory ujawniają „w połowie kadencji” ocenę rządzącej koalicji i jej polityki. Jednocześnie wyniki wyborów dostarczają materiału do analizy trendów politycznych, a także do oceny skuteczności środków stosowanych w danym momencie przez partie polityczne w czasie kampanii wyborczej. Ponadto odbywają się według różnych systemów wyborczych.

W przypadku wyborów senatorów obowiązuje system większościowy w okręgach jednomandatowych w dwóch turach. Kandydatów mogą zgłaszać partie polityczne, ruchy polityczne i ich koalicje. Zgłaszani mogą być również kandydaci niezależni, co jednak napotyka na pewne trudności, gdyż muszą oni dołączyć do zgłoszenia podpisy co najmniej tysiąca uprawnionych do głosowania, ale tylko z okręgu wyborczego, w którym kandydat chce ubiegać

¹⁷ Uchwała Rządu nr 957 o ogłoszeniu stanu wyjątkowego na terytorium Republiki Czeskiej z powodu zagrożenia dla zdrowia w związku z udowodnieniem występowania koronawirusa (oznaczonego jako SARS CoV-2) na terytorium Republiki Czeskiej w okresie od godz. 00:00 w dniu 5.10.2020 r. na czas 30 dni ogłoszona pod nr 391/2020 Sb.

¹⁸ Wybór senatorów przeprowadzany jest na podstawie ustawy nr 247/1995 Sb. o wyborach do Parlamentu Republiki Czeskiej ze zm.; wybór przedstawicielstw krajów przeprowadzany jest na podstawie ustawy nr 130/2000 Sb. o wyborach przedstawicielstw krajów.

się o mandat senatora. Wszyscy kandydaci muszą również wpłacić kaucję w wysokości 20 000 CZK. Jeżeli w I turze żaden z kandydatów nie uzyska bezwzględnej większości ważnych oddanych głosów, do II tury przechodzi tylko dwóch kandydatów, którzy zajęli pierwsze dwa miejsca w I turze. Wybrany zostaje ten spośród kandydatów, który uzyska w II turze większą liczbę ważnie oddanych głosów. W przypadku takiej samej liczby głosów rozstrzyga losowanie.

Wybory do przedstawicielstw 13 krajów – wyższych jednostek samorządu terytorialnego¹⁹ – odbywają się w systemie wyborczym reprezentacji proporcjonalnej. Listy kandydatów mogą zgłaszać partie polityczne, ruchy polityczne i ich koalicje. Każdy wyborca może zaznaczyć cztery głosy preferencyjne na jednej z list kandydatów (połączonych list kandydatów). Jednak mandaty mogą być przyznane tylko tym listom, które przekroczyły w kraju próg wyborczy (klauzulę zaporową) w wysokości 5%.

Prezydent Republiki zarządził wybory do Senatu i do przedstawicielstw krajów w dniu 9 kwietnia 2020 roku i wyznaczył termin ich odbycia na 2 i 3 października 2020 roku²⁰.

Wśród zagadnień prawnych wywołanych pandemią, diskutowanych w przestrzeni publicznej, a wreszcie wymagających nowej regulacji ustawodawczej, należy wspomnieć o problemie wykonywania prawa głosu przez tych obywateli, którzy w momencie wyborów będą podlegać kwarantannie²¹. Zgodnie z obowiązującą regulacją prawną, kwarantannę uważa się za przeszkodę w wykonywaniu prawa głosowania²², a obywatele ci nie mogą w czasie jej trwania korzystać z czynnego prawa wyborczego. Wypowiedź w tej kwestii, wygłoszona latem przez ministra spraw wewnętrznych, wywołała krytykę, zwłaszcza ze strony opozycji. Część z nich opowiadała się za szybkim wprowadzeniem głosowania korespondencyjnego, o którym od dłuższego czasu prowadzona jest szeroka dyskusja, niektórzy wzywali do odłożeniu wyborów, a jeszcze inni zaapelowali do ministerstwa spraw wewnętrznych o podjęcie działań umożliwiających głosowanie obywatelom przebywającym

¹⁹ Praga ma status nie tylko kraju, ale i gminy. W wyniku braku konsekwencji po 1990 r. przy reformie samorządu terytorialnego, nawet po 2000 r., kiedy po raz pierwszy wybrano przedstawicielstwa krajów, wybory do Rady Miejskiej w Pradze odbywają się, na podstawie ustawy nr 491/2001 Sb. o wyborach do przedstawicielstw krajów, w terminach wyborów do rad gmin.

²⁰ Zarządzenie Prezydenta Republiki nr 169/2020 Sb. o ogłoszeniu wyborów do Senatu i do przedstawicielstw krajów.

²¹ Zgodnie z ustawą nr 258/2000 Sb. o ochronie zdrowia publicznego, § 2 ust. 7 lit. a) przez kwarantannę rozumie się oddzielenie zdrowej osoby fizycznej, która miała kontakt z osobą chorą zakaźnie lub przebywała w ognisku zakażenia, od innych osób fizycznych, w okresie inkubacji. Zarządza ją krajowa stacja higieniczna.

²² Stanowi o tym ustawa nr 247/1995 Sb. o wyborach do Parlamentu Republiki Czeskiej, § 2 lit. a) lub ustawa nr 130/2000 Sb. o wyborach do przedstawicielstw krajów, § 4 ust. 2 lit. c).

na kwarantannie. Zbadano także doświadczenia z zagranicy, np. z Korei Południowej, gdzie w kwietniu odbyły się wybory parlamentarne, czy z Serbii, gdzie wybory parlamentarne zostały przełożone na czerwiec.

Ostatecznie rozwiązaniem okazało się uchwalenie ustawy, która była reakcją na tę nadzwyczajną sytuację, jednakże wyłącznie w odniesieniu do już zarządzonych wyborów. W połowie sierpnia rząd przedłożył projekt ustawy o szczególnych sposobach głosowania w wyborach do przedstawicielstw krajów i Senatu w 2020 roku, która po ogłoszeniu stanu wyjątkowego została uchwalona przez Parlament szybko i bez trudności²³.

Pośród rozważanych rozwiązań umożliwiających głosowanie obywatelom przebywającym w momencie wyborów na kwarantannie wybrano trzy sposoby.

Pierwszym było głosowanie w specjalnie utworzonych stanowiskach wyborczych (tzw. głosowanie wcześniejsze), w których uprawnieni wyborcy mogli, przy zachowaniu środków higieny, wrzucić karty do głosowania do urny bez wysiadania z samochodu. Takich miejsc powstało w państwie 78, na przykład na parkingach w pobliżu stadionów sportowych lub szpitali. Głosować można tam było w środę poprzedzającą wybory w godzinach od 7:00 do 15:00²⁴.

Inną opcją było głosowanie w placówkach socjalnych, które w czasie wyborów zostały zamknięte z powodu kwarantanny. W całym kraju było siedem takich obiektów i odwiedzały je specjalne komisje do spraw głosowania.

Wyborcy, którzy przebywali na kwarantannie w domu, mogli również wcześniej zwrócić się telefonicznie, za pośrednictwem specjalnej linii, do urzędu kraju o wizytę takiej komisji i oddanie głosu do specjalnej przenośnej urny.

W wyborach do przedstawicielstw krajów o 675 mandatów ubiegało się 9728 osób umieszczonych na 215 listach kandydatów 85 partii politycznych, ruchów politycznych i ich koalicji. Choć wyniki wyborów nie zmieniły mapy politycznej w Republice Czeskiej, potwierdziły jednak obserwowane wcześniej trendy. Wybory wygrał Ruch ANO, ze znaczną przewagą w porównaniu do wszystkich innych partii politycznych²⁵, potwierdzając tym samym swoją

²³ Rząd przedłożył inicjatywę ustawodawczą na ręce Przewodniczącego Izby Poselskiej w dniu 17.08.2020 r., cały proces legislacyjny został zakończony 24.08.2020 r., kiedy uchwalona ustawa została ogłoszona pod nr 350/2020 Sb. Tego dnia weszła też ona w życie.

²⁴ Chociaż były one przygotowane dla 16 000 wyborców, którzy byli wówczas w kwarantannie, zainteresowanie wyborami nie było zbyt duże. Z tej opcji skorzystało łącznie 3672 wyborców, czyli średnio około 250 w każdym okręgu wyborczym. Większość z nich znajdowała się w kraju środkowoczeskim (668), najmniej w kraju karłowarskim (59).

²⁵ ANO zdobyło 178 mandatów (21,83% głosów wyborców), Czeska Partia Piratów – 91 mandatów (12,03% głosów), Obywatelska Partia Demokratyczna – 53 mandaty (6,97% głosów), Burmistrzowie i Niezależni – 40 mandatów (6,05% głosów), Wolność i Demokracja Bezpośrednia – 35 mandatów (6,14% głosów), KDU-ČSL 33 mandaty (5,11% głosów), Czeska Partia Socjaldemokratyczna 28 mandatów (4,93% głosów), KSČM 13 mandatów (4,76% głosów) itd.

dotychczasową pozycję. Znaczące straty odnotowały partie lewicowe CSSD i KSCM, podczas gdy Czeska Partia Piratów, Wolność i Demokracja Bezpośrednia oraz Burmistrzowie i Niezależni znacznie się umocnili w porównaniu z wyborami w 2016 roku. Centroprawicowa opozycja przed wyborami do Izby Poselskiej, które odbędą się w październiku 2021 roku, zdobyła doświadczenie, że koalicje wyborcze się opłacają. Frekwencja wyniosła 37,95% uprawnionych do głosowania.

Po wyborach ponad dwa miesiące zajęło zawarcie w krajach porozumień w sprawie koalicji w przedstawicielstwach i w celu wyboru gubernatorów. Po czterech gubernatorów mają Burmistrzowie i Niezależni oraz ODS, trzech gubernatorów ma ANO i po jednym mają KDU-ČSL i ČSSD.

W wyborach do Senatu frekwencja w I turze wyniosła 36,74%, natomiast w II turze, tydzień później, spadła do 16,74%. Tylko w jednym okręgu wyborczym wybory wyłoniły zwycięzcę już w pierwszej turze²⁶, co stało się 13. raz w historii od 1996 roku. Największy sukces odnieśli Burmistrzowie i Niezależni, którzy obronili cztery mandaty i zdobyli jeszcze sześć kolejnych. ODS poprawiła również swoją reprezentację w Senacie. Z drugiej strony straty poniosło ANO, kiedy do II tury awansowało ośmiu kandydatów, ale tylko jeden z nich wygrał w okręgu nr 75 Karwina, któremu do zwycięstwa wystarczyło 3412 głosów (50,62%)²⁷. CSSD odnotowała jeszcze gorszy wynik, nie obroniła żadnego z dotychczasowych 10 mandatów. Sukces lub porażka w wyborach znajduje również odzwierciedlenie w corocznym wypłacie subwencji za mandat dla partii politycznych (np. za mandat w Senacie jest to 900 000 CZK rocznie).

Rzeczywistość jest taka, że obie izby Parlamentu mają dzisiaj różne konfiguracje polityczne, co może dodatkowo utrudniać sprawne prowadzenie przebiegu i uchwalania w szczególności rządowych projektów ustaw, zaś z drugiej strony taka równowaga sił politycznych w naturalny sposób wymaga, aby skuteczna polityka parlamentarna prowadzona była w celu poszukiwania i znajdowania kompromisu w kwestiach spornych i rozwiązywaniu problemów.

²⁶ Został nim Z. Linhart, burmistrz Krásné Lípy, w okręgu wyborczym nr 33 Děčín, który zwyciężył z poparciem partii Burmistrzowie i Niezależni, mandat uzyskał pierwszy raz w roku 2014. Dostał 15 787 głosów (52,77%).

²⁷ Zwycięzcą w okręgu wyborczym nr 75 Karviná został Ondřej Feber, przedstawiciel Ruchu ANO 2011, od roku 1990 burmistrz Stonavy, w historii drugi członek Senatu, który jest polskiej narodowości.

OBEČNA SYTUACJA – STAN NA 20 LUTEGO 2021 ROKU

Republika Czeska nadal znajduje się w głębokim kryzysie, określanym mianem czwartej najgorszej fali pandemii. Do 21 stycznia 2021 roku zostało zdiagnozowanych 118 948 aktywnych przypadków zachorowań na COVID-19, w szpitalach było hospitalizowanych 6021 osób, zaś system ochrony zdrowia znajduje się na granicy wydolności. Tylko 18 lutego 2021 roku potwierdzono 11 553 pozytywne przypadki COVID-19, wskaźnik ryzyka wyniósł 80 punktów (na 100). Nie jest to przypadkowa fluktuacja, gdyż 14-dniowa zachorowalność na 100 tys. mieszkańców wyniosła 1059,3, zaś w kategorii 65+ było to 779,8 przypadków. Uproszczona liczba reprodukcji miała wartość 1,15, z pobranych testów 38,59% było pozytywnych, a zaszczepionych zostało tylko 3,14% uprawnionych²⁸. Według ministra zdrowia, Republika Czeska dysponuje 15% miejsc na oddziałach intensywnej terapii w szpitalach. Jeśli wartość ta spadnie do 10%, rząd jest gotowy do dalszego zaostrzania środków. Na razie, w sposób wyraźny od 23 stycznia 2021 roku, w miejscach publicznych, gdzie gromadzi się więcej osób, takich jak sklepy lub środki transportu publicznego, nakazuje się wszystkim chronić się za pomocą masek z nanowłókien lub dwóch masek chirurgicznych. Zwykle maski nie wystarczą.

W dniu 11 lutego 2021 roku rząd zakazał swobodnego przemieszczania się osób w trzech najbardziej dotkniętych koronawirusem powiatach (Cheb, Sokolov i Trutnov). Mieszkańcy prawdopodobnie nie będą mogli ich opuścić przez trzy tygodnie, a osoby z innych części Republiki Czeskiej nie będą mogły do nich przyjechać. W dniu 24 stycznia 2021 roku Niemcy zaliczyły całą Republikę Czeską do krajów wysokiego ryzyka pod względem występowania koronawirusa, przywróciły kontrolę na granicy, a wjazd do kraju został zasadniczo zakazany. Transport kolejowy, autobusowy i lotniczy został, stopniowo, przerwany.

Nadal trwa zakaz sprzedaży detalicznej i świadczenia usług (z pewnymi wyjątkami: żywność, paliwo, artykuły higieniczne, artykuły papierniczne, apteki, sprzedaż broni, funkcjonowanie psich salonów itp.), organizacji imprez kulturalnych, pielgrzymek, kongresów, prowadzenia gier, kasyn i punktów bukmacherskich, przeprowadzania zawodów sportowych wewnątrz budynków, świadczenia usług noclegowych itp., zamknięte są też szkoły i placówki gastronomiczne.

²⁸ Więcej na ten temat: <https://www.mzcr.cz/tiskove-centrum-mz/denni-souhrn-testu-na-covid-19-a-hodnoceni-indexu-rizika-pro-protiepidemicky-system-pes-k-19-2-2021/>.

Pod bezprecedensową presją opozycji i gubernatorów krajów rząd wyraził zgodę na uchwalenie ustawy o nadzwyczajnych środkach w przypadku epidemii COVID-19 i o zmianie niektórych związanych z nią ustaw²⁹. Zgodnie z osiągniętym porozumieniem politycznym, walka z pandemią w Czechach powinna być regulowana tym prawem, a nie kryzysową ustawą w ramach stanu wyjątkowego. Jeżeli ustawa pomyślnie przejdzie proces legislacyjny (zgoda Senatu, podpis Prezydenta Republiki, ogłoszenie w Sbírcie zákonů), to z jej postanowień wynika, że z dniem jej wejścia w życie zostanie ogłoszony stan gotowości pandemicznej, który może zostać zakończony lub odnowiony uchwałą Izby Poselskiej na wniosek Rządu lub 1/5 posłów. W jego ramach Ministerstwo Zdrowia, a także krajowe (województwie – przyp. tłum.) stacje higieniczne, mogą zarządzić nadzwyczajne środki w niezbędnym zakresie i na określony czas po uzyskaniu uprzedniej zgody rządu. Listę uprawnionych stacji zawiera wykaz, o którym mowa w § 2 ust. 2 ustawy. Z ustawy wynika także obowiązek ministerstwa i krajowych stacji higienicznych do składania co dwa tygodnie sprawozdania, czy powody ogłoszenia środków utrzymują się lub ustąpiły i do odpowiedniego reagowania na nie.

Opozycja w szczególności wiąże duże nadzieje z postanowieniem o odszkodowaniu (§ 9), które państwo jest zobowiązane do wypłacenia osobom prawnym i osobom fizycznym, jeżeli szkoda powstała w związku z zastosowanymi środkami nadzwyczajnymi. Mają one być wypłacane w rzeczywistej wysokości, po aplikacji wniesionej do Ministerstwa Finansów, w terminach określonych w ustawie, a decyzje o ich nieudzieleniu podlegają kontroli sądowej.

Do ewentualnego uchylecia środka nadzwyczajnego wprowadzonego przez Ministerstwo Zdrowia uprawniony jest Najwyższy Sąd Administracyjny, a w pozostałych przypadkach sądy okręgowe. Może to nastąpić w ciągu miesiąca od dnia, w którym zaskarżony środek nadzwyczajny o charakterze ogólnym wszedł w życie.

Z ustawą tą duże nadzieje wiążą opozycyjni politycy, przedsiębiorcy, którzy jak dotąd nie mogli wykonywać swoich zawodów i prowadzić interesów, a także ci, którzy są niezadowoleni z pomocy, jaka jest im udzielana, na podstawie różnych programów, przez państwo. Jest bardzo prawdopodobne, że ustawa ta wkrótce stanie się częścią porządku prawnego, a następnie zostanie poddana sprawdzeniu, aby wykazać, w jakim stopniu środki proklamacyjne i warunki proceduralne, w jakich jest to wykonywane, są skuteczne w radzeniu sobie z obecną sytuacją kryzysową.

²⁹ Idzie o tzw. ustawę pandemiczną (druk nr 1158, VIII kadencja), którą Izba Poselska uchwaliła 18.01.2021 r. 137 głosami spośród 167 obecnych posłów. Nie głosowali za nią posłowie SPD, posłowie niezrzeszeni i część posłów KSCM. Następnego dnia ustawa została przekazana do Senatu.

Rok 2021 to rok najważniejszych wyborów w Republice Czeskiej, czyli wyborów do Izby Poselskiej. Mają się one odbyć dopiero jesienią, kiedy skończy się kadencja wszystkich 200 posłów. Już na początku roku kalendarzowego opinia publiczna zwróciła na nie uwagę, gdyż Prezydent Republiki Czeskiej niespodziewanie szybko, gdyż 28 grudnia 2020 roku, podjął decyzję o ich zarządzeniu³⁰. Jako dni ich przeprowadzenia wyznaczył 8 i 9 października 2021 roku.

Decyzja Prezydenta Republiki wymaga dla swej ważności podpisu Przewodniczącego Rządu, który go złożył (kontrasygnaty). Ten akt głowy państwa wzbudził zainteresowanie głównie dlatego, że ustawodawca przewiduje, że wybory mają być ogłoszone nie później niż 90 dni przed ich przeprowadzeniem (§ 1 ust. 3 ustawy nr 247/1995 Sb. o wyborach do Parlamentu Republiki Czeskiej)³¹.

Decyzja głowy państwa o rozpisaniu wyborów wywołała wiele spekulacji. Liderzy opozycji wyrazili podejrzenie, że chce w ten sposób pomóc obecnemu premierowi i odwrotnie, chce wykrwawić finansowo partie opozycyjne, gdy zaczyna się kampania wyborcza, na którą każdy z kandydatów może wydać łącznie 90 mln CZK. Jednak M. Zeman uzasadnił tę decyzję, mówiąc, że chciał dać stronom dość czasu na kampanię, która będzie musiała być inna, z mniejszym kontaktem ze społeczeństwem i wyborcami.

Unieważnienia tego zarządzenia podjęła grupa 18 senatorów, którzy zwrócili się do Sądu Konstytucyjnego, aby w ramach kontroli uchylił zarządzenie Prezydenta Republiki o ogłoszeniu terminu wyborów do Izby Poselskiej w 2021 roku. Wnioskodawcy twierdzili m.in., że zarządzenie skutkuje ograniczeniem wolnej konkurencji partii politycznych, szkodzi niektórym uczestnikom wyborczej konkurencji, ma też wpływ na uczciwość wyborczej rywalizacji i narusza również zasadę „równości broni”. Wnioskodawcy dostrzegli w tym wszystkim sprzeczność z porządkiem konstytucyjnym Republiki Czeskiej³².

Sąd Konstytucyjny uchwałą plenum w sprawie Pl. ÚS 2/21, ogłoszoną 2 lutego 2021 roku, odrzucił ten wniosek z uwagi na jego złożenie przez oczywiście nieuprawnionego wnioskodawcę. Sąd Konstytucyjny doszedł do wniosku, że nie jest to tzw. inny przepis prawny, jak twierdzili senatorowie, ale decyzja organu władzy publicznej, która może podlegać kontroli w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej. Zdania odrębne do uchwały złożyło czterech sędziów Sądu Konstytucyjnego.

³⁰ Zarządzenie Prezydenta Republiki Czeskiej o ogłoszeniu wyborów do Izby Poselskiej Parlamentu Republiki Czeskiej nr 611/2020 Sb.

³¹ W 2017 r. prezydent ogłosił przeprowadzenie wyborów z wyprzedzeniem sześciu miesięcy, jego poprzednicy czynili tak co do zasady na cztery miesiące przed dniem przeprowadzenia wyborów.

³² Zob. na ten temat wniosek: https://www.senat-stan.cz/documents/10/Vyh1%C3%A1%C5%A1en%C3%AD_term%C3%ADnu_PSP_voleb_2021_fin.pdf.

Z zaskoczeniem i krytyką spotkało się również kolejne rozstrzygnięcie Sądu Konstytucyjnego, ogłoszone 3 lutego 2021 roku w sprawie Pl. ÚS 44/17, na mocy którego Sąd Konstytucyjny zasadniczo przychylił się do wniosku grupy 21 senatorów z 2017 roku i uchylił część ustawy o wyborach do Parlamentu Republiki Czeskiej. Były to przepisy dotyczące przeliczania głosów wyborców na mandaty przy zastosowaniu metody d'Hondta i podwyższonych progów wyborczych dla koalicji, gdzie dwie partie polityczne musiały pokonać próg w wysokości 10%, trzy w wysokości 15%, a koalicja składająca się z czterech i więcej partii musiała przekroczyć 20% głosów wyborców w całej Republice Czeskiej. Sąd Konstytucyjny odmówił natomiast uchylecia progu wyborczego 5% przewidzianego dla partii politycznej kandydującej samodzielnie, ani nie uchylił zaskarżonego podziału obszaru wyborów na 14 nierównych, co do wielkości, okręgów wyborczych. Są to niewątpliwie czynniki, które w znaczący sposób zniekształcają wyborczy system reprezentacji proporcjonalnej, ale Sąd Konstytucyjny stwierdził w pkt. 206 uzasadnienia, że „nie jest przeszkodą (wręcz przeciwnie, jest niezbędne do przeprowadzenia wyborów i podział mandatów), jeżeli podstawą do ustalenia wyniku wyborczego nie są głosy wyborców oddane na jakies ogólnopaństwowe listy kandydatów jak w niektórych państwach, ale na listy kandydatów w okręgach wyborczych określonych w ustawie konstytucyjnej, co zapewnia ich stabilność”. Poszczególnych elementów ustalonego systemu reprezentacji proporcjonalnej Sąd Konstytucyjny nie uznał za niekonstytucyjne, ale w jego ocenie naruszenie równości głosów i równych szans partii politycznych następuje w połączeniu z innymi elementami, co z jego punktu widzenia jest już niekonstytucyjne.

Możliwość odłożenia wykonalności tego wyroku do czasu po wyborach do Izby Poselskiej została przez Sąd Konstytucyjny odrzucona z tego względu, że – jego zdaniem – Parlament ma wystarczająco dużo czasu, aby uchylone postanowienia ustawy wyborczej zastąpić nowymi i następnie, zaskakująco, argumentował to tym, że legitymacja tak wybranej Izby Poselskiej byłaby „w nieunikniony sposób podważona w stopniu, który jeszcze bardziej zmniejszyłoby zaufanie społeczne do wybranej reprezentacji politycznej i rządu, który opierałby na zaufaniu tak wybranej Izby Poselskiej” (pkt 212 uzasadnienia).

W zdaniach odrębnych czterej sędziowie Sądu Konstytucyjnego dobitnie zdystansowali się zarówno do sposobu rozstrzygnięcia sprawy, jak i czasu, w którym to się stało.

Pomimo szeregu krytycznych zastrzeżeń odnośnie do wspomnianego orzeczenia Sądu Konstytucyjnego, nie ma innej możliwości niż ta, że parlamentarne partie polityczne uzgodnią wspólne rozwiązanie, jakkolwiek interesy dużych i małych partii są diametralnie sprzeczne, gdyż wszystkie mają relatywnie zdecydowaną opinię, czy i w jakim stopniu ograniczać koalicje wyborcze przy wchodzeniu do Izby Poselskiej. W krótkim czasie powołano już

kilka gremiów, które wymieniają poglądy i przygotowują nowelizację ustawy wyborczej, a także skryształizują pomysły, jaką formę wybrać i jak przyspieszyć cały proces. Należy przypomnieć, że nie ma konstytucyjnego rozwiązania sytuacji, w której Republika Czeska na trzy miesiące przed wyborami nie ma ustawy wyborczej, na podstawie której mogłyby odbyć się wybory do Izby Poselskiej. Należy również pamiętać, że brakuje czasu na opracowanie i zatwierdzenie zupełnie nowego systemu wyborczego reprezentacji proporcjonalnej, a ponadto nowelizacja ustawy wyborczej musi zostać uchwalona w tym samym brzmieniu przez obie izby Parlamentu. Minister spraw wewnętrznych zapowiedział, że przygotowuje i wkrótce przedstawi nowelizację ustawy wyborczej w dwóch wariantach, przy czym główną rozbieżnością między partiami wydaje się być różnica w organizacji terytorium wyborczego. Ruch ANO ogłosił swoje poparcie dla ogólnokrajowego okręgu wyborczego, podczas gdy inne partie zdają się opowiadać za utrzymaniem 14 okręgów wyborczych i wykorzystaniem metody d'Hondta dla przeliczenia głosów wyborców na mandaty.

Republika Czeska zmagą się obecnie z wieloma problemami i w najbliższej przyszłości będzie poszukiwać, i być może znajdzie satysfakcjonujące ich rozwiązanie. Z pewnością byłoby dobrze dla Republiki Czeskiej, gdyby gry polityczne, faule i biznes schodziły na dalszy plan i aby szukano racjonalnego rozwiązania, zwłaszcza jeśli każdego dnia istnieje powszechne zagrożenie dla ludzkiego życia.

Tłumaczenie z języka czeskiego

Krzysztof Skotnicki

BIBLIOGRAFIA

- Klíma Karel a kol. 2009. *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl. 2. rozšířené vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o.
- Mareš Miroslav, Novák Daniel. 2019. *Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer.
- Rychetský Pavel a kol. 2015. *Ústava České republiky. Zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer.

AKTY PRAWNE

- Ustawa nr 424/1991 Sb. o zrzeszaniu się w partiach politycznych i ruchach politycznych.
- Ustawa nr 247/1995 Sb. o wyborach do Parlamentu Republiki Czeskiej ze zm.
- Ustawa nr 347/1997 Sb. o utworzeniu wyższych jednostek samorządu terytorialnego.

- Ustawa nr 130/2000 Sb. o wyborach przedstawicielstw krajów.
Ustawa nr 131/2000 Sb. o stolicy mieście Praga.
Ustawa nr 239/2000 Sb. o zintegrowanym systemie ratownictwa.
Ustawa nr 240/2000 Sb. o zarządzaniu kryzysowym oraz o zmianie niektórych ustaw (ustawa kryzysowa), ze zm.
Ustawa nr 241/2000 Sb. o środkach ekonomicznych stosowanych w sytuacjach kryzysowych.
Ustawa nr 491/2001 Sb. o wyborach do przedstawicielstw krajów.
Ustawa nr 150/2002 Sb. Sądowe postępowanie administracyjne.
Ustawa nr 187/2020 Sb. o przedłużeniu terminu przeprowadzenia wyborów uzupełniających do Senatu.
Ustawa nr 350/2020 Sb. o szczególnych sposobach głosowania w wyborach do przedstawicielstw krajów i Senatu w 2020 roku.
Zarządzenie Prezydenta Republiki nr 169/2020 Sb. o ogłoszeniu wyborów do Senatu i do przedstawicielstw krajów.
Zarządzenie Prezydenta Republiki o ogłoszeniu wyborów do Izby Poselskiej Parlamenty Republiki Czeskiej (nr 611/2020 Sb.).
Uchwała Rządu Republiki Czeskiej z dnia 12 marca 2020 r. nr 194, ogłoszona pod nr 69/2020 Sb.
Uchwała Rządu Republiki Czeskiej z dnia 15 marca 2020 r. nr 218, ogłoszona pod nr 88/2020 Sb.
Uchwała Rządu nr 957 o ogłoszeniu stanu wyjątkowego na terytorium Republiki Czeskiej z powodu zagrożenia dla zdrowia w związku z udowodnieniem występowania koronawirusa (oznaczonego jako SARS CoV-2) na terytorium Republiki Czeskiej w okresie od godz. 00:00 w dniu 5 października 2020 r. na czas 30 dni, ogłoszona pod nr 391/2020 Sb.
Wytyczne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w celu higieniczno-przeciwpandemicznym zabezpieczeniem podczas wyborów do Senatu z 20 maja 2020 r.

ORZECZNICTWO

Uchwała Najwyższego Sądu Administracyjnego (sygn. Pst 19/2019-12).

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- <http://onemocneni-aktualne.mzcr.cz> (dostęp 16.02.2021)
<https://apps.odok.cz/attachment/-/down/IHOABMNHPBSVn>
<https://www.mzcr.cz/tiskove-centrum-mz/denni-souhrn-testu-na-covid-19-a-hodnoceni-indexurizika-pro-protiepidemicky-system-pes-k-19-2-2021/>
https://www.senat.stan.cz/documents/10/Vyh1%C3%A1%C5%A1en%C3%AD_term%C3%ADnu_PSP_voleb_2021_fin.pdf

Streszczenie

Artykuł poświęcony jest szczególnym warunkom, w jakich odbywały się wybory w Republice Czeskiej w 2020 roku. Na ich przebieg miały wpływ ograniczenia w związku z ogłoszeniem stanu wyjątkowego, zmieniły się również odpowiednie regulacje prawne.

W okresie po ogłoszeniu przez Prezydenta Republiki Czeskiej wyborów do Izby Poselskiej, które mają się odbyć w październiku 2021 roku, Sąd Konstytucyjny uchylił kilka przepisów ustawy o wyborach do parlamentu. Dlatego Parlament dąży obecnie do osiągnięcia porozumienia w sprawie nowego prawodawstwa (nowej prawnej regulacji).

Słowa kluczowe: wybory, Parlament Republiki Czeskiej, Izba Poselska Republiki Czeskiej, posłowie, senatorowie, Prezydent Republiki Czeskiej, pandemia, koronawirus, COVID-19.

THE ELECTIONS AT THE TIME OF CORONAVIRUS – THE CZECH REPUBLIC (summary)

The article is dedicated to the special conditions under which elections were held in the Czech Republic in 2020. The process of the elections was affected by restrictions in connection with the declaration of a state of emergency. Therefore, the legal regulations (or legislation) were also changed.

At the time when the President of the Czech Republic called the elections to the Chamber of Deputies, which are to take place in October 2021, the Constitutional Court annulled several provisions of the Act on Elections to Parliament. Therefore, Parliament is currently seeking agreement on new legislation (or regulation).

Keywords: elections, Parliament of the Czech Republic, Chamber of Deputies of the Czech Republic, MPs, senators, President of the Czech Republic, pandemic, coronavirus, COVID-19.